

תשובת הרב ד"ר מרדכי הלפרין:

כוונה להשחתת רירית הרחם הינה כוונת סירוס
– דבר שאינו מתכוין במעשה אחד עם שתי תכליות

תודה לד"ר יעקב רבינוזון על הערותיו החשובות. בכל זאת, מן הראוי להוסיף הבהרה בשתי נקודות:

האחת: האם באמת הלכה כר' שמעון הסובר שדבר שאין מתכוין מותר לכתחילה גם בשאר איסורין?

השניה: האם באמת הרס מכוון של רירית הרחם נחשב, לגבי איסור סירוס, כדבר שאינו מתכוין?

נקודה ראשונה: דבר שאינו מתכוין – האם מותר גם בשאר איסורים?

א. ד"ר רבינוזון קבע במכתבו בהערה 7 שהלכה כרבי שמעון בדבר שאינו מתכוין לא רק בהלכות שבת אלא גם בשאר איסורין. אכן זוהי שיטת ר"ל,¹ רא"ש² הרמ"א³ וסיעתם. בנוסף, מתוך קביעת הגמרא במסכת שבת⁴ שמשנת "מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוננו..."⁵ היא רק לדעת ר' שמעון, נובע כי הרמב"ם⁶ הטור⁷ והשו"ע⁸ שפסקו להלכה כמשנתנו, בעצם פסקו להלכה כר"ש בדבר שאינו מתכוין גם בשאר איסורין.

ב. בכל זאת מן הראוי להזכיר את שיטת רב אחאי גאון בעל השאלות⁹, הפוסק בהלכות שבת כרבי שמעון להתיר דבר שאינו מתכוין. לעומת זאת בשאר איסורין – כמו איסור סירוס – פוסק בעל השאלות כרבי יהודה, ואוסר דבר שאינו מתכוין.

ג. אמנם שיטת הנצי"ב מוואלוז'ין¹⁰, שבסתם דבר שאין מתכוין בלא מצב של פסיק רישא, גם בעל השאלות מודה להתיר גם בשאר איסורים. ומה שאוסר בעל השאלות בשאר איסורים הוא רק ב"דבר שאינו מתכוין" במצב של "פסיק רישא דלא ניחא ליה". בכה"ג בשאר איסורים

1. תוס' שבת קי, ב, ד"ה תלמוד לומר.

2. פסקי הרא"ש, שבת פ"ד, סי' ט.

3. שו"ע יו"ד, רצו – הלכות כלאי בהמה, יא בהגה.

4. שבת, כט, ב.

5. כלאים ט, ה.

6. כלאים, פ"י ה"י.

7. טור יו"ד, פו.

8. שו"ע יו"ד, פו.

9. שאלות דרב אחאי, שאלתא קה. הובאו דבריו בתוס' שבת קי, ב, שם.

10. העמק שאלה, שאלתא קה אות ה, ד"ה והרי זה פשוט בעיני הראשונים.

בעל השאלות אוסר, למרות שבאיסורי שבת הוא מתיר לכתחילה פסיק רישא דלא ניהא ליה כדעת הערוך¹¹.

ד. בכל זאת קשה להתעלם ממש"כ הג"ר ישראל יעקב קניבסקי¹²: "אמנם אנן לא קיי"ל בשאר איסורין כרבי שמעון, רק גבי שבת. וכמ"ש הרא"ש ז"ל פרק שמונה שרצים (שבת פ"ד) סי' ט, דגם הערוך לא התיר פסיק רישא דלא ניהא ליה אלא גבי שבת דבעינן מלאכת מחשבת". משמע מדבריו שמתייחס גם לדשא"מ רגיל בלא פ"ר, הרי שלא למד כדעת הנצי"ב. גם אני שמעתי מרבותי ראשי ישיבת טעלז לפני יותר מארבעים שנה, שלהלכה, בשאר איסורין, דבר שאינו מתכוין אסור מדרבנן אפילו לר"ש. כלומר, מבחינת איסור תורה, הלכה כר"ש בדשא"מ גם בשאר איסורין, אך למעשה, בשאר איסורין יש בדשא"מ אסור מדרבנן.

ה. הדברים צ"ע לכאורה מהיתר לכתחילה המפורש במשנת "מוכרי כסות" בסוף מסכת כלאים. לכן צ"ל לדעה זו כי הכלל הוא איסור דרבנן, פרט למקום בו התירו חכמים במפורש משום צורך חשוב. במקום שהתירו – התירו, בשאר דברים נשאר איסור דרבנן¹³. אע"פ כן עדיין קשה להתעלם ממש"כ הרמ"א שהלכה כר"ש לכתחילה גם בשאר איסורים¹⁴.

נקודה שניה: הרס רירית הרחם – דבר שאינו מתכוין?

א. במכתבו טען ד"ר רבינון¹⁵ שהרס רירית הרחם איננו מוגדר כפעולת סירוס במתכוין, אלא כדבר שאינו מתכוין ושאינו פסיק רישא כי קיים מיעוט מקרים בהם האישה יכולה ללדת למרות הרס הרירית. לכן טען להתיר את הפעולה כדין דבר שאינו מתכוין ע"פ דעת ר' שמעון, שהלכה כמותו גם בשאר איסורין. נקודת היתר זו, אף שיש לה קצת סימוכין בדעת מיעוט של כמה ראשונים, איננה נכונה להלכה, וכדלקמן.

11. עצם הסברא לחלק בין שבת לשאר איסורין לגבי פסיק רישא דלא ניהא ליה, כבר נזכרת בפסקי הרא"ש שבת פ"ד סימן ט, אף שהרא"ש לא פירש כן את השאלות. לעניין הסתירה בין דברי הרא"ש הללו לדבריו בפרק יב, סי' א, כבר תמחו עליה המפרשים. ראה מגן אברהם, או"ח, שכ, כ, וראה גם בספר עיון התלמוד לג"ר אבא ברמן, כתובות שיעור ז.

12. קהלות יעקב החדשים (בני ברק תשס"ד) מסכת כתובות סי' ח, עמ' רמז.

13. יעוין גם בדברי רב ניסים גאון על הדין, שבת כט, ב, שדבר שאינו מתכוון שהותר במוכרי כסות, הוא היתר ש"הוצרכו להחיד", ולכאורה משמע שלא מדובר בהיתר כללי לכתחילה. אמנם יתכן שכוונתו של רב ניסים גאון היא להסביר למה הוצרכו לפרש את ההיתר, ואכמ"ל. לעניין גדר "אינו מתכוון" במוכרי כסות, ראה יבמות ד, ב; ובשנת אליזו סוף מסכת כלאים, ולהלן בנקודה השניה, פסקאות יא-ד.

14. שר"ע יו"ד, רצז – הלכות כלאי בהמה, יא בהגה.

15. סמוך להערות 6-7 שם. את עיקרי הטענות המפורטים להלן, על פיהם הורס הרירית נחשב כמבצע פעולת סירוס במתכוון למרות שלא התכוין לתכלית, העברתי בע"פ לד"ר רבינון. בתגובה לטיעונים הללו, הוסיף ד"ר רבינון את רוב הערה 7 במכתבו.

- ב. היתר "דבר שאינו מתכוין" הוא כאשר נעשית פעולה של היתר, אלא שפעולת ההיתר גוררת עימה – בלא כונה – פעולה אחרת של איסור, כגרידת מיטה כיסא וספסל שיכולה לגרור עמה גם פעולת עשיית חריץ בקרקע. לעומת זאת, כאשר מדובר בפעולה אסורה אחת, אלא שהעושה אותה איננו מתכוין לתוצאה שבגללה אסרה התורה את הפעולה, אלא לתוצאה אחרת – אין זה מצב של אינו מתכוין אלא מצב של מתכוין, ובשבת יתכן בכל זאת פטור של "מלאכה שאינה צריכה לגופה", פטור ההופך את הפעולה לאיסור דרבנן בלבד, ושאיננו קיים בשאר איסורים.
- ג. כך כתב רש"י¹⁶ שהעושה פעולה אסורה אחת, אלא שאיננו מתכוין לתוצאה שבגללה אסרה התורה את הפעולה, אלא לתוצאה אחרת – אין זה מצב של אינו מתכוין אלא מצב של מתכוין, ובשבת זו מלאכה שאינה צריכה לגופה:

"חופר גומא – בונה בנין הוא, ואם אינו צריך לה אלא ליטול את העפר, אף על פי שהבנין בנוי – אינו חייב משום בונה. שאינה צריכה לגופה – כגון זה שאינו צריך לבנין זה".

ועוד יותר מפורש ברש"י כריתות כב, ד"ה שאינה צריכה:

"שאינה צריכה לגופה – כגון זה שאינו צריך להבעירן אלא להתחמם בחתייתן ומכל מקום יודע היה שיתבערו ועל מנת כן עשה והוי ליה מתכוון מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה הויא הך הבערה".

וכן פירש רש"י (שבת קז, ב, ד"ה להוציא ממנה) את דברי הגמ' שמפיס מורסה – פתיחת פתח באבסס מוגלתי במטרה לסחוט מוגלה החוצה שלא במטרה להשאיר את הפתח קבוע – נחשבת כמלאכה שאצל"ג:

"להוציא ממנה לחה – מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, שהפתח היא המלאכה, וזה אין צריך להיות כאן פתח מעכשיר".

ד. הדברים מבוארים גם בדברי התוס'¹⁷:

"דהא דאמר ר' שמעון דבר שאין מתכוין מותר, הינו כגון שעושה דבר שאין מתכוין לעשותו. אבל הכא מתכוין לעשות מה שהוא עושה"¹⁸.

16. חגיגה י, א, רש"י ד"ה שאינה צריכה.

17. ביצה, ריש לג, א, סוף ד"ה מלמטה.

18. מדברי התוס' שם, משמע שרש"י חולק על העיקרון הזה, בניגוד למשמעות דבריו במסכת חגיגה, במסכת כריתות ובמסכת שבת שהובאו למעלה. אך המעיין בדברי רש"י בביצה שם,

ה. דוגמא נוספת: מלאכת הפשטת העור היא אחת מל"ט אבות מלאכה. תכלית המלאכה במשכן, היתה לצורך השימוש בעור הנפשט, ולא לצורך סילוקו מגוף הבהמה. כמו כן חייבים על מלאכה זו רק אם ההפשטה שומרת על העור ראוי לשימוש, ולא כשההפשטה פוגמת אותו (ראה שבת קיז, א, "דשקיל ליה בברזי"). לאור האמור, מה יהיה דינו של מי שמפשיט עור תוך כונה להפשיט את העור בשלמותו, אלא שאין הוא זקוק לעור אלא לבשר הבהמה. וצורת ההפשטה היא כזו, שלמרות כוונתו להפשיט את העור בשלמות, לפעמים בכל זאת העור נפגם ואינו ראוי לשימוש. מה יהיה הדין באותם המקרים בהם הוא הצליח להפשיט את העור בשלמותו. האם יהיה חייב על מלאכת המפשיט לדעת המחייבים על מלאכה שאין צריכה לגופה, או שיפטר משום שזה דבר שאינו מתכוין?

1. הדברים מפורשים במאירי על מסכת שבת (קטז, ב, על הגמ' קיז, א), שאם מתכוין להפשיט – אין זה שייך לסוגיית דבר שאינו מתכוין ולפסיק רישא, אלא לסוגיית מלאכה שאינה צריכה לגופה. וכידוע, פטור מלאכה שאינה צריכה לגופה, מוגבל, גם לדעת הפוסקים, רק להלכות שבת ולא לשאר איסורין.

2. מכאן ברור כי רופא המבצע אבלציה – מבצע פעולה של הרס רירית הרחם, והוא גם מתכוין להרוס את כל רקמת הרירית. רירית זו היא הרקמה המדממת דמי נדה וזיבה, והיא הרקמה אשר בה משתרש העובר ומבלעדיה אין הריון. לעיתים רחוקות הרופא לא מצליח לבצע את כוונתו ולא כל הרירית נהרסת. אז, לעיתים נדירות, יתכן הריון. במצב כזה אפשר לומר שאכן לא בוצעה פעולה שיש בה איסור סירוס אישה. אך ברוב המקרים בהם כוונתו צלחה בידו ונהרסה כל הרירית, האם העיקור – כריתת הרירית – נשאר "דבר שאין מתכוין"? ברור כי עשייה במתכוין של מעשה הריסה של אבר רביה חיוני, הרי הוא מעשה סירוס במתכוין. וכאשר מדובר על עשיית מעשה איסור במתכוין, אזי גם אם לא תמיד המעשה מצליח, בכל זאת כאשר הוא כן מצליח, הרי הוא נשאר מתכוין גמור. העובדה שאין כונה לתוצאה הרפואית של העיקור אלא רק למעשה העיקור, אינה מעלה או מורידה בשאר איסורים, אלא רק בהלכות שבת לדעת ר"ש הפוסט מלאכה שאין צריכה לגופה.

ימצא שאין מדבריו כל ראייה שחולק על דברי התוס' הנ"ל. וכן נראה מדברי תוס' ר"ד, ביצה לג, א, ד"ה והילכתא, שהאמור ברש"י שדברי הגמ' שם אינם הלכה כי הלכה כר"ש, היינו ר"ש בדין מוקצה ולא ר"ש בדין דבר שאינו מתכוין. יתכן שהיתה לתוס' מהדורה קמא של פי"רש"י, כפי שמצוי בכמה מקומות. אם כן הרי שחזר בו רש"י, והסכים להסבר התוס' וכמבואר בדברי רש"י בחגיגה שבת וכריתות שהובאו למעלה.

ח. היה מקום להקשות על העיקרון בפסקה ב לעיל מסוגיית קציצת בהרת¹⁹, שם מפורש בגמ' שהמל אדם שבהרת נמצאת על עורלתו והוא מתכוין לקצוץ את העורלה, הריהו נחשב כמי שביצע את פעולת קציצת הבהרת בלא כוונה בגלל שמטרת הקציצה היתה למול ולא להיטהר.

שאלה זו נשאלה כבר על ידי הראשונים שם: הרשב"א, הרא"ה והריטב"א²⁰. עצם השאלה נובע בבירור מהעיקרון הנ"ל. הריטב"א שם מביא את הסברו של הרא"ה:

"דקושיא מעיקרא ליתא. דהכא נמי איכא תרתי, דאיכא קציצת בשר ואיכא קציצת בהרת, דודאי הבהרת איננה בעובי כל הבשר אלא למעלה, ודוק, ולא איקרי אלא [דבר שאינו מתכוין ו] פסיק רישא ולא ימות".

וכן כתב השפת אמת על אתר מדעתו:

"דהנגע אינה אלא קרום בעור הבשר, משום הכי במילה כיון דקוץ כל הבשר גם כן, אינו בכלל קציצת בהרת להדיא. אלא דממילא נקצץ גם הקרום, משום הכי שפיר הוי דבר שאין מתכוין".

במילים אחרות, דבר שאינו מתכוין איננו אך ורק כאשר נעשית פעולה של היתר הגוררת עימה – בלא כונה – פעולה אחרת של איסור, אלא גם כאשר מתבצעת פעולה של היתר אשר רק חלק ממנה מהווה פעולה של איסור. אבל כשמתבצעת פעולה בכוונת היתר, כשהפעולה בשלמותה מהווה פעולת איסור, הרי זה נחשב כמתכוין. ולעניינו פעולת האבלציה מהווה בשלמותה פעולת סירוס, ולכן העושה אותה הינו מתכוין.

ט. תירוץ אחר שמביא הריטב"א בשם י"מ, מתאים לדברי ד"ר רבינון:

"שאיין לחלק בין דבר שאין מתכוין למלאכה שאינה צריכה לגופה אלא בשבת. אבל בשאר דברים, אין חילוק ביניהם ושרי בתרוויהו, ומלאכה שאינה צריכה לגופה איקרי דבר שאינו מתכוין²¹".

לשיטת הי"מ שבת חמורה יותר משאר איסורים בכך שלמרות שבשבת מלאכה שאינה צריכה לגופה אסורה מדרבנן גם לר"ש, בשאר איסורין

19. שבת, קלג, א.

20. חידושי הריטב"א עמ"ס שבת קלג, א, (מהדורה בתרא, מהדיר: הרב משה גולדשטיין, מוסד הרב קוק, ירושלים תש"ן) עמ' תתסז-תתסט.

21. וממשיך הריטב"א: "וכדאמרין במסכת סנהדרין [פד, ב] בן מהו שיקיז לאביו, אמר ליה דבר שאין מתכוין הוא ומותר". ובגמ' שלנו ליתא. וכנראה גירסא אחרת היתה לו ל"מ ולריטב"א, שלא כגורסתו וגרסת הגאונים ושאר ראשונים, או שכך פירש את תשובת רב דימי שם, וצ"ע.

מתיר ר"ש לכתחילה מלשאצל"ג. זו שיטה מחודשת. שכן בפשטות פטור מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא פטור מיוחד בהלכות שבת שנלמד מדיני מלאכת מחשבת (חגיגה י, א – י, ב, ורש"י שם ובשבת צג, ב במשנה), פטור שבשאר איסורין אין לו מקור.

ניתן להסביר בדוחק לפי מש"כ בשו"ת חוות יאיר קפח, שבשבת אסורה הפעולה ובשאר דברים רק התכלית. עכ"פ, בפשיטות נראה כי שיטת ה"מ בריטב"א דחוויה היא מהלכה.

י. תירוצו נוסף מביא הריטב"א, וז"ל שם:

"ואחרים תירצו דהכא [במל וקוצץ בהרת] איכא תרתי, דומיא דגורר אדם מטה. שלא אסרה תורה לקוץ הבהרת, אלא לקוץ בכוונה לטהר את הבהרת בקציצתו. וכיון דאיכא תרתי כוונות – קציצה בעלמא וכוונה לטהר – קרי דבר שאינו מתכוין. ואע"ג דהוי פסיק רישיה ולא ימות דאי אפשר לקוץ בלא טהרה, מכל מקום תרתי כוונות איכא. וא"כ לפי זה, אפילו בשאר דברים יש חילוק בין דבר שאינו מתכוין למלאכה שאינה צריכה לגופה.

ואותה דמסכת סנהדרין תרתי איכא, שהדם שמוציא בתחילה היא רפואה ובכאן ליכא חבלה, אלא דאיכא למיחש שמא יוציא דם יותר מדאי, וכיון דאיכא תרי דמים ואפשר שלא יוציא דם יותר מדאי, שפיר מקרי דבר שאינו מתכוין".

מבואר שהריטב"א הבין בתירוצו זה שאין בו חזרה מהעיקרון שדבר שאינו מתכוין הוא רק בעושה שתי פעולות ומתכוין רק לאחת מהן. אלא שהתירוצו מבין ומסביר את קציצת הבהרת במילה כשתי פעולות ולכן נצרך ליישב את גירסתו בסנהדרין שגם שם מדובר בשתי פעולות²².

22. הדברים צריכים ביאור. יתכן שכונתו לומר שאיסור קציצת בהרת איננו איסור על המעשה הטכני של הקציצה, אלא האיסור הוא על פעולה מכוונת. בניגוד לשאר איסורין שבתורה בהם דווקא המעשה הוא האסור. ולכן במקוץ דם לאביו צריך הריטב"א לפרש שמדובר בשני מעשים נפרדים של הקוץ דם, במידה ומעבר למידה. בעוד שבקציצת בהרת כוונה למעשה הקציצה איננה כוללת כוונה ל"איסור הטיהור במכוון". ולכן נחשבת פעולת המילה לדבר שאינו מתכוין. [לכאורה תמוה. א"כ, למה ר' יהודה חולק ואוסר אם התורה אסרה דווקא מעשה בכוונה. בני, אליעזר זאב תירץ זאת בטוטו"ד, בהסבירו שטעמו של ר' יהודה הוא, שאותה כוונה עמומה הקיימת בכל מי שמתכוין לעשות פעולה העשויה לגרום פעולה אחרת בלא כוונה, נחשבת כוונה מספיקה. ולכן גם במל עורלה עם בהרת יש כונה כזו.]
הרשב"א תירץ כאן שבקציצת בהרת אסרה תורה את התכלית (התוצאה) של הטיהור, [שלא כמו בשאר איסורי תורה שעצם המעשה הוא האסור]. ולכן העדר כוונה לתכלית נחשב כדבר שאינו מתכוין. לעומת זאת לענייננו, איסור סירוס שעיקרו נלמד מ"בארצכם לא תעשו" הריהו כשאר איסורי תורה, ולכן די בכוונה למעשה כדי להחשיבו כמעשה במתכוין.

מכאן לענייננו. המתכוין להרוס רירית רחם חיונית להריון, הרס שהוא סירוס בעצמותו, אם פעולתו הצליחה הרי שהוא סירס אישה במתכוין.

יא. למרות האמור למעלה לא יצאנו ממחלוקת ראשונים ממשית בנדון.

המשנה במסכת כלאיים²³ קובעת: "ולא ילבש כלאים אפילו על גב עשרה [בגדים] ואפילו לגנוב את המכס". מדובר כאן בביצוע מעשה לבישת כלאיים, בלא כונה לתכלית הרגילה של לבישה שהיא "הנאת הלבישה". לכאורה דין זה פשוט הוא ומוסכם על הכל, גם לדעת ר' שמעון. שכן לא מדובר כאן בדבר שאינו מתכוין, אלא במעשה איסור "שאינו צריך לגופו" בשאר איסורין.

והנה, כברייאתא בבבא קמא מביא ר' שמעון את שיטת ר"ע שמתיר לבישת כלאים להברחת המכס, וטעמו מובא בגמ' שם, משום דבר שאינו מתכוין. קצת תמוה שכאן ר"ש מביא זאת כשיטת ר"ע, ולא כשיטת עצמו הידועה בכל התורה שדבר שאינו מתכוין מותר.

יתר על כן, אם זו איננה רק שיטת ר"ע אלא שיטת ר"ש הידועה, הרי שרבי סתם במשנה זו כדעת ר' יהודה. וסמוך אחר כך במשנת "מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוונו" – סתם רבי כר' שמעון²⁴.

יתר על כן, גם הרמב"ם²⁵ וגם השו"ע²⁶ פסקו להלכה כשתי המשניות הסותרות הללו. הרי שלמדו שאמנם הלכה כר"ש בדבר שאינו מתכוין בכל התורה כולה, אך לבישה להבריה מכס נחשבת כדבר שמתכוין. את ההבדל בין שתי המשניות הללו מסביר הבית יוסף שם, וכן הגר"א בשנות אליהו על המשנה שם, שבמשנת הברחת המכס מדובר על מעשה לבישה גמור ולכן אין זה דבר שאינו מתכוין לדעת ר"ש (החולק על דעת ר"ע רבו), בעוד שבמשנת מוכרי כסות, מדובר בפעולת העלאה בלבד שאינה אסורה כלבישה אלא אם כן מצטרפת אליה גם הנאה²⁷. ולכן, כאשר הנאה זו באה למוכר בעל כורחו בלא כוונה, לדעת ר"ש נחשב הדבר כדבר שאינו מתכוין²⁸.

יב. מפסק ההלכה האוסר לבישת כלאים להברחת המכס, נובע שגם הרמב"ם וגם השו"ע מסכימים שפעולה, כדוגמת לבישה, הנעשית שלא לתכליתה הרגילה, איננה נחשבת לדבר שאינו מתכוין.

23. כלאים, ט, ב.

24. כמבואר בשבת, כט, ב. וכבר נשאל על כך גם בשו"ת חוות יאיר, קפח, שהובא לעיל.

25. הלכות כלאים פרק י, טז-יח.

26. שו"ע יו"ד שא.

27. כמבואר ביבמות, ד, ב.

28. כמבואר בסוגיית "הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו" פסחים כה, ב – כו, ב.

יג. מאידך, הר"ש והרא"ש על משנת כלאים, והטור ביו"ד שם, סוברים שאכן שתי המשניות הללו חולקות זו על זו, ומחלוקתן היא היא מחלוקת ר"ש ור' יהודה בדבר שאינו מתכוין, והלכה כר"ש. גם הרמ"א על השו"ע שם²⁹ הביא את שיטתם כ"ש מתירין".

יד. הרי שרוב ראשונים, כולל רש"י, רמב"ם, תוס', רשב"א, ריטב"א והמאירי סוברים שמעשה עבירה עם כונה לתכלית אחרת, נחשב כמעשה בידיים במתכוין, וכן פסק הגרש"ז אויערבאך זצ"ל³⁰. אך הר"ש, הרא"ש, הי"מ שבריטב"א, ואולי גם הרמ"א, חולקין³¹. טענת ד"ר רבינון³² יכולה להתאים לדעתם.

מכאן שלבני עדות המזרח בודאי אסור לסטות מדעת מרן השו"ע ולסמוך על סברתו של ד"ר רבינון. גם לאשכנזים היוצאים ביד רמ"א, לדעת הגר"א קשה להתיר כאן ספק איסור תורה שלא במקום צורך גדול.

סיכום

טו. לדעת רוב הראשונים כוונה להרוס חלק חיוני מאברי הרביה, מהוה פעולת סירוס במתכוין, גם אם מטרת הסירוס איננה מניעת יכולת הולדה אלא מניעת דימום. ולכן ברוב המקרים בהם הרירית נהרסה בשלמותה, נעשה איסור סירוס אישה האסור מן התורה לדעת הגר"א, ומדרבנן לדעת השו"ע ע"פ שאר אחרונים, כמבואר במאמר אליו מתייחס ד"ר רבינון במכתבו³³.

טז. גם ד"ר רבינון הבהיר והסכים בסוף מכתבו, שלכתחילה מן הראוי להמנע מהרס רירית הרחם במקום שניתן לקבל אותה תוצאה של מניעת דימום באמצעים תרופתיים, אמצעים הכוללים גם תרופות פומיות וגם התקנים פרוגסטוגנים.

מקור: אסיא עז-עז, עמ' 209-216, 2006

29. יו"ד, שא"ו, בהגה'.

30. ראה שמירת שבת כהלכתה (תשל"ט), פרק י, הע' מה; ופרק לא, הע' א.

31. לכל הפחות בשאר איסורין. וראה עוד: רבנו הוננאל, שבת קלג, א; סמ"ג ריש הלכות שבת, לאוין ס"ה, (הובא בספר כפות תמרים עמ"ס סוכה לג, ב); קהלות יעקב, כתובות, ה; גליונות שם דרך (לגרש"ז ברידיא) על מסכת שבת קיז, א, אות תתרו, ואכמ"ל.

32. נעיר כי לדברי ד"ר רבינון הסובר שהריסת אבר רביה חיוני למניעת דימומים נחשבת דבר שאינו מתכוון לגבי איסור סירוס, ינבע כי לשיטת הערוך יתכן, לדעת הערוך, להתייר לכתחילה גם כריתת רחם במטרה למנוע כתמים גם שלא במקום סכנה. זאת מרין דבר שאינו מתכוון, למרות שכריתת רחם היא עיקור ודאי. ה"היתר" יתבסס על שיטת הערוך המתיר פסיק רישא דלא ניחא ליה גם בשאר איסורין (שבת קג, א, תוד"ה לא צריכא, פסקי הרא"ש שם, ועוד). בעוד שפ"ע האמור למעלה, לדעת רוב הראשונים לא מדובר כאן ב"אינו מתכוון" ו"פסיק רישא" אלא במתכוון גמור, שלגביו לא קיים הפטור של "לא ניחא ליה" בשאר איסורים.

33. מ' הלפרין, התי"ר פרוגסטוגני בדמם וסתי כבד כטיפול מונע כריתת רחם – היבטים רפואיים, אפידמיולוגיים והלכתיים, אסיא (יח, ג-ד) עא-עב, 131-143 (תשס"ג), לעיל עמ' 248-260.